

„Medzi trojkou a štyrkou, čo bi s'e dala?“

Hvarim:

„S'e v nemocnici, dajce mu dvojkou...“

Výskum v tej oblasti sociolingvistiky, ktorá sa niekedy nazýva aj rurálna, (možno) vidiecka sociolingvistika (Sgall – Hronek – Stich – Horecký, 1992, s. 258), skúmajúca vzťah nárečia a spisovného jazyka, nie je ešte dnes na takej úrovni rozpracovanosti, ako napríklad výskum jazykovej situácie v mestách, v jednotlivých subštandardných formách, slangu alebo v skúmaní vývinu detskej reči či samotného javu bilingvizmu. A práve s bilingvizmom má táto problematika (istý typ diglosie) mnoho spoločných faktorov alebo okruhov problémov, a teda aj prístupov a metód. Práve vo svojej základnej charakteristike, ktorou sa od bilingvizmu odlišuje – a to je fakt, že ide o dve variety, vzájomne zrozumiteľné v danej spoločnosti, a nie o dva osobitné jazyky – poskytuje možnosti alebo materiál skúmať otázku istej hierarchie dištinkívnych javov medzi oboma varietami vo vedomí aktívnych používateľov oboch variet, hľadať zdôvodnenie ich „správania“ pri prepínaní z jednej variety do druhej a zároveň hľadať aj možnosti spájať a využívať tieto poznatky v štúdiu historického vývinu jazyka (nárečia) a v perspektíve jeho budúceho vývinu.

Literatúra

CHLOUPEK, J. Dichotomie spisovnosti a nespisovnosti. Univerzita J.E. Purkyňa v Brně 1986. 130 s

JACKO, J.: Výskum v severovýchodnej oblasti východného Slovenska. In: Hovorená podoba spisovnej slovenčiny Referáty a diskusné príspevky z konferencie dňa 6 – 9. 10. 1965. Bratislava, Združenie slovenských jazykovedcov 1965, s. 118–129.

KRAJČOVIČ, R.: Vývin slovenského jazyka a dialektológia. Bratislava, SPN 1988 344 s.

MEEUS, B.: A Diglossic Situation: Standard vs. Dialect. In: Trends in Linguistics, Sociolinguistic Studies in Language Contact. Mouton 1979, s. 335–344.

MURÁNSKY, J.: Hovorená podoba slovenčiny na východnom Slovensku. In: Hovorená podoba spisovnej slovenčiny Referáty a diskusné príspevky z konferencie dňa 6 – 9. 10. 1965 Bratislava, Združenie slovenských jazykovedcov 1965, s. 82–106.

SGALL, P. – HRONEK, J. – STICH, A. – HORECKÝ, J.: Variation in Language. Code Switching in Czech as a Challenge for Sociolinguistics. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company 1992 370 s.

ŠVEJČER, A. D. – NIKOLSKIJ, L. B.: Úvod do sociolingvistiky. Prel. J. Kraus. Praha, Svoboda 1983. 244s.

TRUDGILL, P. Dialects in Contacts. Language in Society, 10, 1986. 174 s.

Některé otázky romanistiky, na jejichž řešení se mohou účinně podílet slavisté

Giorgio Cadorini

Filosofická fakulta UK, Praha

Tento příspěvek chce seznámit slavistickou veřejnost s nejdůležitějšími body nového De Dardelova pojetí romanistiky. Románské jazyky podle něho pocházejí z kreolského jazyka vytvořeného na základě latiny – prarománštiny. Autor teorie se soustředil především na prarománskou skladbu, ale tady uvádíme spíše otázky, které nový návrh otvírá.

1. V roce 1994 vyšel závažný článek R. De Dardela (De Dardel, 1994), který může podstatně ovlivnit další vývoj romanistiky. Vyplyvá z něho, že znalost společného prajazyka bádání o románských jazycích nejen nezvýhodnila, nýbrž naopak byla svým způsobem zavádějící. Když se totiž budovaly základy historicko-srovnávacího zkoumání románských jazyků, neexistovala ještě sociolingvistika v plně rozvinuté podobě, takže se pro latinu předpokládalo jen málo diastratických variant navzájem nepříliš vzdálených.

Římská říše

1. stol. před. n. l.

klasičká latina

mluvená latina

Tradiční představa o sociolingvistické situaci v Římské říši

De Dardel se naproti tomu dívá na jazykové dění v Římské říši jako na sociolingvistickou situaci bohatou na dvojjazyčné a diglosní jevy. Hned v první větě svého článku definuje prarománský jazyk takto: „Prarománština je vymřelým – tj. písemně nedoloženým – mluveným jazykem, který komparatika rekonstruuje na základě románských jazykových variant“ („Le proto-roman est une langue parlée éteinte, donc non attestée, que le comparatiste reconstruit partir des parlers romans...“, *ibid.*, s. 5). Dále uvádí, že šlo vlastně o jazyk polokreolský („semi-créole“), který se vytvořil už v počátcích expanze římského státu (*ibid.*, s. 32). Přitom rozlišuje ve vývoji prarománštiny dvě fáze: ranou fázi („protoroman ancien“), v níž zcela zanikla deklinace a jejímiž bezprostředními pokračovateli jsou portugalština, kastilština a sardština, a fázi pozdější, počínající 2. až 3. stol. n. l., do níž sblížení se spisovnou normou latiny vneslo morfologickou soustavu o třech pádech. Později dochází k redukci na soustavu dvoupádovou, ta se však týká už jednotlivých